

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060205

DOM
2017-03-13
Stockholm

Mål nr
M 8374-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-09-07 i mål nr M 1944-14, se bilaga A

KLAGANDE

1. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

²GM

3. LE M

MOTPARTER

1. Wangensten Fisk AB, 556862-3036

2. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

SAKEN

Fiskodling vid Vattviken i Storsjön och slakteriverksamhet på fastigheten X m.fl. i Bergs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar det yrkande Länsstyrelsen i Jämtlands län framställt i första hand om ändring av Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslut.
2. Mark- och miljööverdomstolen avvisar Wangensten Fisk AB:s yrkande om ändring av tillståndstiden.

Dok.Id 1312648

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

3. Mark- och miljööverdomstolen upphäver punkten 1 i mark- och miljödomstolens dom och fastställer Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslut 2014-06-25 (Dnr 551-6493-12).

 4. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena i övrigt.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Jämtlands län har i *första hand* yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom så att tillstånd lämnas till odling av fisk med en maximal årlig förbrukning av 381 ton fiskfoder. Villkor 5 ska då formuleras så att utsläpp av fosfor från odlingen som högst får vara 2 000 kg per år, beräknat enligt formeln $L=P*(FK*C_1-C_R)*10$. Villkor 6 ska formuleras så att utsläpp av totalkväve från odlingen som högst får vara 17 000 kg per år, beräknat enligt samma formel. Beräkningsformelns storheter m.m. förklaras i miljöprövningsdelegationens beslut, s. 4.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har i *andra hand* yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom, punkten 1, och fastställa miljöprövningsdelegationens beslut.

GM och **LE M** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska fastställa miljöprövningsdelegationens beslut med det tillägget att recipientkontrollen ska innefatta minst en kontrollpunkt i Bergsviken.

Wangensten Fisk AB (Wangensten) har bestritt ändring och för egen del yrkat att tillståndstiden ska bestämmas till tio år från dagen för Mark- och miljööverdomstolens dom.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har medgett Länsstyrelsens i Jämtlands län samt GMs och LE Ms yrkanden om att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska fastställa miljöprövningsdelegationens beslut.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har utöver vad som tidigare anförts i underinstanserna anført i huvudsak följande.

Länsstyrelsen i Jämtlands län

Miljö kvalitetsnormen för Storsjön är god ekologisk status 2021 och den nuvarande statusen har bedömts vara måttlig ekologisk status. Sjöns sammanvägda status måste alltså höjas för att miljö kvalitetsnormen ska uppnås. Den sammanvägda bedömningen av ekologisk status baseras på en rad parametrar. Parametrar som kan påverkas av fiskodlingen är de biologiska kvalitetsfaktorerna som fisk, bottenfauna, plankton och högre vattenvegetation och de fysikaliska-kemiska parametrarna som näringsämnen, bl.a. totalfosfor. Storsjön har idag hög ekologisk status med avseende på totalfosfor.

Odlingen ligger i södra Storsjön och utsläpp av näringsämnen (foder och fekalier) samlas där för att sedan ledas vidare via Indalsälven mot Östersjön. Södra Storsjön har en naturlig gräns mot övriga delar av Storsjön i form av en grundtröskel som bromsar vattenutbytet. Vid grundtröskeln är vattendjupet endast fem meter.

Storsjön är påverkad av många utsläppskällor såsom avloppsreningsverk, enskilda avlopp, industrier, aktivt jordbruk och skogsbruk. Utsläppen från odlingen utgör alltså enbart ett av alla tillflöden av näringsämnen till vattnet. Odlingens utsläpp av fosfor måste vägas ihop med utsläppen från de andra utsläppskällorna för en helhetsbedömning av påverkan på vattenområdet. Recipienten måste ha möjlighet att i ett långsiktigt perspektiv klara av att ta hand om den totala näringstillförseln utan att statusen försämras från hög till god (icke-försämringskravet).

Vattenintaget till den kommunala vattentäkten som försörjer Oviksbygden ligger en dryg mil nedströms odlingen. Det finns även enskilda vattentäkter och enskilda vattenföretag nedströms odlingen. Några av dessa tar vatten direkt från sjön. Om vattentäkterna skulle bli obrukbara blir samhällskostnader och enskildas kostnader orimligt höga.

I Wangenstens rapport, utförd av Aquanord AB, redovisas ytterligare varianter för beräkning av odlingsutrymme. Det är valet att tillåta försämring av status avseende fosfor som på ett avgörande sätt utökar odlingsutrymmet i beräkningarna. Om man tillåter fosforutsläpp till den nedre gränsen för god status kan bolaget producera 772 ton fisk, motsvarande 849 ton foder. Södra Storsjön kan då fortfarande anses ha god status avseende näringsämnen.

Ingen av de ingående parametrarna i bedömningen för näringsämnen får dock försämrats. Vid en användning av 849 ton foder kommer sjöns status avseende parametern fosfor att försämrats från hög till god status, vilket strider mot ramdirektivet för vatten. Beräkningen bör göras i enlighet med Alanärö med flera (2012) och utifrån perspektivet att hög status vad gäller fosfornivåer ska bibehållas. Detta dels för att undvika en försämring av statusen och dels som ett sätt att följa försiktighetsprincipen.

Bolaget har presenterat många olika beräkningar. Referensvärdet för fosfor i beräkningarna växlar mellan 5,0 och 5,5 µg/l och det har stor påverkan på resultatet. En ökning från 5,0 till 5,5 µg/l leder till att man erhåller större odlingsutrymme – 994 ton foder per år. Länsstyrelsen anser att 4,0 µg/l är rimligt som referensvärde för fosfor vilket beräknas ge ett odlingsutrymme motsvarande 381 ton foder per år. Värdet 4,0 µg/l är lågt i förhållande till sjöar i hela landet, men inte för sjöar i Jämtland vars näringsekologi skiljer sig från vad som gäller generellt i Sverige.

Det finns idag teknik för att omhänderta foderrester och fekalier från odlingar som är etablerade i vatten. Tekniken innebär att odlingen sker i halvslutna system där partikulära föroreningar kan omhändertas och renas. Det framställs dock inget krav inom ramen för aktuell prövning att Wangensten ska använda sig av en annan teknik än den ansökan avser.

En framtida försämring av vattenkvaliteten kan inte, som bolaget planerat, hanteras inom ramen för tillsynen utan ska bedömas redan när tillstånd ges. Det är således bättre att nu lämna tillstånd till en mindre produktionsmängd för att senare, efter ny tillståndsprövning, kunna öka den tillåtna produktionen om erfarenheterna visar att så är möjligt. Miljöpåverkan av en etablerad öppen kassodling är svår och ibland omöjlig

att återställa. Det kan exempelvis gälla förändring av sjöns status avseende bland annat flora, fauna och näringsbalans, sedimenthögar (med fekalier och foder) under kassarna, smitningar och dess påverkan på den vilda fisken, smittspridning och alg tillväxt.

GM och LE M

Enbart teoretiska beräkningar är inte tillräckliga för att bedöma vilka effekter som stora tillskott av kväve och fosfor i form av fiskfoder ger på vattenkvaliteten i Storsjöns olika delar. Den vattenkemiska provtagningspunkten Svenstavik som utnyttjats för beräkningarna ligger inte i Svenstavik, utan norr om fiskodlingen i Hoverberg där vattenförhållandena är helt annorlunda än vid t.ex. Bergsviken som ligger strax söder om fiskodlingen. Dessutom anges i Aquanords utlåtande att då beräkningarna av den teoretiska fiskodlingspotentialen trots allt baserar sig på hela södra Storsjön kan den lokala effekten av odlingen därför bli mycket större än vad beräkningarna anger.

När Storsjön fylls upp under sommaren/hösten strömmar vattnet ner i Bergsviken och när sjön sedan töms strömmar vattnet norrut. De verkliga strömningsförhållandena är komplicerade. Beräkningarna visar inte de verkliga konsekvenserna utan innehåller antaganden och kan endast ge underlag för bedömningar. Vid sådana förhållanden behövs ett bra recipientkontrollprogram.

Bergsviken ligger 2 km uppströms odlingen och måste ha en mätpunkt i kontrollprogrammet. Bergsviken har ett mindre vattendjup, ligger nära odlingsplatsen och har ett inflöde av vatten vid nordliga vindar och efter tappning. Det har funnits en mätpunkt i Bergsviken som mätte fosforhalten 7 µg/l, vilket är ett högt värde och ett gränsvärde för hög ekologisk status med avseende på totalfosfor.

De fem mätstationer som bolaget under senare tid har använt ligger alla norr om den grunda Bergsviken. Ingen uppföljning av mätningarna i Bergsviken har redovisats trots att det finns en klar indikation på att det kan vara bekymmer med höga fosforhalter och därmed risk för kraftig alg tillväxt.

De bor vid Bergsviken och vistas på somrarna så gott som dagligen vid eller på sjön. Algtillväxten i sjön har ökat under senare år. Vissa perioder förekommer omfattande algklumpar som flyter på vattenytan. Det finns således mycket tydliga indikationer på risk för övergödning i Bergsviken vid ökad tillförsel av stora mängder fosfor i sjön. Redan idag flyter stora mängder av alger på vattnet vid vissa tillfällen och det är ständigt algslam på sjöbotten i Bergsviken. Dessutom måste klimatförändringar bidra till ökad algtillväxt. Blir det övergödning i Bergsviken skulle detta strida mot de svenska miljömålen. Det måste alltså finnas kontrollpunkter i Bergsviken som visar vad som händer med fosforhalten i den södra och grundare delen av sjön.

Wangensten

Ett odlingsutrymme om minst 772 ton fisk per år (849 ton foder per år) behövs för att kunna säkerställa en åretruntproduktion med fastanställd personal.

Bolagets beräkningar i målet har utförts med utgångspunkt i bl.a. såväl gamla som nya bedömningsgrunder och därmed i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens rekommendationer. Brister i bedömningsgrunderna har lyfts fram i ansökningshandlingarna liksom att de inte är helt anpassade för stora näringsfattiga vatten. Det finns svårigheter att fastställa ett referensvärde, vilket bidrar till osäkerheter i beräkningarna. I många vattenområden finns inga mätningar utförda innan recipienten blivit utsatt för mänsklig påverkan. Där det finns mätningar är de inte alltid utförda med rätt eller samma mätmetod, analysmetod osv.

Bolaget har ett kontrollprogram för verksamheten som inkluderar kontroll i recipienten. Detta regleras även i miljöprövningsdelegationens villkor 21 och 22. Vad recipientkontrollprogrammet i detalj kommer att omfatta när det gäller referensmätningarna och den fortsatta löpande kontrollen, ska och kommer att fastställas i samråd med tillsynsmyndigheten. Kontrollen ska ske inom påverkansområdet för verksamheten, varför detta ska beaktas inför fastställande av var provtagningsstationerna lämpligen ska lokaliseras i vattenområdet. Bolaget kan undersöka om en kontrollpunkt behövs i Bergsviken.

Det finns skillnader mellan bedömningsgrunderna för statusklassning enligt ramdirektivet för vatten och bedömningsgrunderna för statusklassning enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19). De svenska kvalitetsfaktorerna har fått en mycket högre detaljeringsgrad än systemet kräver. Det finns ett stort tolkningsutrymme vid bestämmandet av vad som ska anses utgöra hög, god, måttlig m.m. status för olika kvalitetsfaktorer. HVMFS 2013:19 följer för vissa kvalitetsfaktorer inte de krav som följer av EU-rätten. T.ex. bestäms referensvärdet för totalfosfor i ytvatten olika.

I den mån EU-domstolens dom C-461/13 (Weserdomen) ska tillämpas direkt vid en tillståndsprövning bör den även lämpligen tillämpas utifrån ramdirektivet och inte Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter.

Tolkningen av Weserdomen är att tillstånd inte ska ges till projekt som kan orsaka en försämring av status för hela ytvattenförekomsten eller när uppnående av god status äventyras om det inte medgetts något undantag från kvalitetskraven. Begreppet ”försämring” kan tolkas som att en försämring till en sämre klass för en enskild kvalitetsfaktor räcker för att försämring ska uppstå även om det inte leder till att den sammanvägda statusen försämras. Försämringen är kopplad till att det för projektet ska vara en relevant kvalitetsfaktor som inte får försämrats i status och i enlighet med kvalitetsfaktorerna i bilaga V till ramdirektivet för vatten. Den tolkning av icke-försämringskravet som Weserdomen ger uttryck för är inte anpassad till miljöbalkens hänsynsregler.

Uppmätt fosforhalt för hela Storsjön är 3,5 µg/l och för södra Storsjön 3,58 µg/l. Bakgrundhalten av fosfor i Storsjön har bedömts vara ca 5,5 µg/l. Gränsen mellan hög och god ekologisk status för fosfor hamnar då enligt beräkningar på 7,86 µg/l (d.v.s. bakgrundshalten dividerad med 0,7).

Med ett medelvärde för hela Storsjön om 3,5 µg/l och för Södra storsjön 3,58 µg/l finns det god marginal från dagens nivåer till gränsen för att statusen sänks från hög till god. Risken för att statusen för fosfor ska försämrats bedöms därmed vara obefintlig beaktat att tillskotten från verksamheten årligen är ca 4 300 kg fosfor och att Storsjöns

vattenförekomst har en vattenvolym på ca 8 km³. Det teoretiska odlingsutrymmet har enligt olika modeller beräknats till mellan 11 322 och 21 074 ton fisk per år för hela vattenförekomsten Storsjön. Någon avgränsning av vattenförekomsten bör dock göras. Om man skulle nyttja t.ex. 1/3 av tillgängligt närsaltsutrymme skulle det teoretiska odlingsutrymmet vara mellan 3 430 och 5 519 ton. Risken är mycket liten att produktionen med 1 100 ton foder per år ska påverka normen eller icke-försämringskravet på kvalitetsfaktornivå.

Vid beräkningar för södra Storsjön blir det teoretiska odlingsutrymmet mellan 1 300 och 2 400 ton fisk per år om man utgår från att gränsen mellan hög och god status är 7,86 µg/l fosfor. Bedömningen är således att en produktion motsvarande 1 100 ton foder per år inte kommer att påverka normen eller icke-försämringskravet på kvalitetsfaktornivå.

Verksamheten ger större utsläpp under maj-oktober, men lägre under vintern. Beräkningarna av utsläppen baseras dock på en jämn fördelning under året. Vid mätningar av fosforhalter har man endast underlag från två års mätningar, vilket är för kort tid, men visar på en nedåtgående trend för fosforhalterna.

I Aquanord AB:s rapport 2013 bedömdes att det för de södra delarna av Storsjön finns ett utrymme att odla ca 772-2 073 ton fisk och den mest rimliga beräkningen av fiskodlingspotentialen i södra Storsjön är 1 059 ton fisk, vilket motsvarar ca 1 165 ton foder. Variationen i odlingspotential beror bland annat på vilken naturlig bakgrundshalt för fosfor som ansätts vid beräkningarna, nivån på aktuella fosforhalter samt vilken ytterligare avgränsning som görs av södra Storsjön. Osäkerhetsfaktorer finns i beräkningarna och beräkningsmodellerna ska ses som en vägledning kring det teoretiska odlingsutrymmet. Beräkningsmodellerna behöver valideras och kalibreras löpande allt eftersom mer kunskap inhämtas. Osäkerhetsfaktorerna kommer bl.a. kunna hanteras genom att beräkningarna verifieras med faktiska mätningar i recipienten, men också genom utveckling av modellerna och att modellerna kopplas samman med hydrodynamisk modellering i kombination med verifierade mätningar i recipienten. Undersökningar i recipienten har gjorts.

Om verksamheten i framtiden bidrar till att statusen för kvalitetsfaktorn näringsämnen försämras på vattenförekomstnivå kommer detta kunna hanteras i framtida prövningsprocesser samt inom ramen för tillsynsmyndighetens ansvar. Det finns inte hinder mot den av mark- och miljödomstolen tillståndsgivna mängd om 849 ton foder per år. Verksamheten har en lokal påverkan som ska bedömas utifrån de allmänna hänsynreglerna i miljöbalken.

Storsjön är nu en enda vattenförekomst. En eventuell indelning av Storsjön i flera separata vattenförekomster och förslag på status och miljökvalitetsnormer för dessa kommer tidigast att vara aktuellt inför nästa förvaltningscykel, dvs. efter 2021.

Det finns inte i dagsläget semislutna system tillgängliga på marknaden som fungerar ur ett ekonomiskt och tekniskt perspektiv. Utveckling av teknik, design och utrustning pågår fortfarande inom detta område. När slam samlas upp i ett semislutet system kommer lösta närsalter att släppas ut i recipienten, vilka i vissa områden kan ha större lokal belastning än odling i kassar. Oavsett odlingsteknik är kväve och fosfor hårdare bundet i moderna foder, vilket minskar risken för att närsalter läcker ut i vattnet i samband med matningen. Ett riktat avelsarbete har resulterat i fisk som tillgodogör sig fodret bättre.

Om mark- och miljödomstolens dom inte ändras kommer produktionen att byggas upp stegvis för att följa påverkan på sjön. Om påverkan blir för stor kommer bolaget att begränsa verksamhetens omfattning igen. Ökningen kommer alltså att ske successivt. Bolaget vill se att det blir en spridning på lokaliseringpunkter i Storsjön. Det är för hög risk att ha verksamhet motsvarande 849 ton foder i en anläggning. Bolaget vill ha en långsiktig planläggning och det är omöjligt om bolaget måste söka tillstånd fortlöpande.

I samband med att mark- och miljödomstolen meddelade dom i ärendet justerade domstolen inte tillståndstidens längd. Nu gällande tillstånd är därför giltigt till och med den 31 december 2024, dvs. 10 år från miljöprövningsdelegationens beslut. Det är av stor vikt för bolagets möjlighet att investera i anläggningen och bygga upp en

långsiktigt hållbar produktion att tillstånd ges för minst 10 år från dagen för Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

I avvaktan på slutligt avgörande avseende omfattning av verksamheten har bolaget endast bedrivit verksamhet i begränsad omfattning i förhållande till vad som tillståndsgivits. För innevarande år budgeterar verksamheten för en produktion motsvarande 300 ton foder per år.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Havs- och vattenmyndigheten

Om verksamhetens belastning ska bedömas i förhållande till miljökvalitetsnormen god ekologisk status ska referensvärdet för fosfor beräknas enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten, HVMFS 2013:19.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Nya yrkanden i Mark- och miljööverdomstolen

Miljöprövningsdelegationen i Västernorrlands län lämnade bolaget tillstånd till fiskodling motsvarande en förbrukning av upp till 550 ton fiskfoder per år. Efter överklagande av bolaget ändrade mark- och miljödomstolen tillståndet till att avse en förbrukning av upp till 849 ton foder per år.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har inte överklagat miljöprövningsdelegationens beslut. Mark- och miljööverdomstolen kan därför inte nu pröva en mer långtgående ändring till bolagets nackdel än vad som motsvarar den nivå som miljöprövningsdelegationen tillåtit – fiskodling motsvarande 550 ton fiskfoder per år. Länsstyrelsens yrkande i första hand om att tillstånd ska lämnas till odling av fisk med en maximal årlig förbrukning av 381 ton fiskfoder per år, samt som följd av detta ändrade villkor för utsläpp av fosfor och kväve, ligger alltså inte inom Mark- och miljööverdomstolens prövningsram i målet och ska därför avvisas.

Wangensten har yrkat att tillståndets giltighetstid ska bestämmas till tio år från dagen för Mark- och miljööverdomstolens dom. Wangensten har inte överklagat mark- och miljödomstolens dom och kan därför inte framställa eget yrkande om förlängning av tillståndstiden i Mark- och miljööverdomstolen. Yrkandet ska därför avvisas.

Maximal årlig förbrukning av foder samt villkor 5 och 6

Miljökvalitetsnormen för vattenförekomsten Storsjön är god ekologisk status år 2021. Enligt nuvarande klassning har sjön måttlig ekologisk status. Wangenstens verksamhet förväntas främst ha påverkan på den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn näringsämnen, särskilt totalfosfor. Storsjön har idag hög status avseende näringsämnen.

I ett förhandsavgörande från EU-domstolen den 1 juli 2015, mål C-461/13 (Weserdomen), slås fast att medlemsstaterna är skyldiga att inte ge tillstånd till verksamheter som riskerar att orsaka en försämring av en ytvattenförekomsts status eller äventyra uppnående av god status vid den tidpunkt som anges i direktivet. EU-domstolen slår fast att det föreligger en försämring så snart statusen hos minst en av de ekologiska kvalitetsfaktorerna blir försämrade med en klass, även om denna försämring inte leder till en försämring av klassificeringen av ytvattenförekomsten som helhet.

Wangensten och länsstyrelsen har med olika modeller beräknat vilken belastning som recipienten kan tåla med förutsättningen att en godtagbar fosforhalt ska säkerställas i södra Storsjön.

Vid en bedömning av hur verksamheten förhåller sig till gällande miljökvalitetsnorm måste beaktas att den aktuella vattenförekomsten utgörs av hela Storsjön, inte enbart södra Storsjön. Det är påverkan på hela vattenförekomsten som ska ligga till grund för bedömningen av om verksamheten riskerar att försämma dess status eller äventyra uppnåendet av god status vid den tidpunkt som anges. De beräkningar som utförts visar att miljökvalitetsnormerna i sig inte utgör hinder för den aktuella fiskodlingsverksamheten i den omfattning som mark- och miljödomstolens dom tillåter, oavsett vilken modell som tillämpas för beräkningen av fosforhalten.

De presenterade modellerna utgår således från antaganden om vilka halter av näringsämnen som kan godtas i södra Storsjön som är den del av sjön som utgör den direkta recipienten för verksamheten. Utrymmet för fiskodling blir olika vid tillämpningen av modellerna beroende på vilka ingångsvärden som används. Särskilt referenshalten för fosfor är ett viktigt ingångsvärde där en liten förändring medför en stor förändring i godtagbar odlingsmöjlighet. Effekterna i miljön – särskilt de lokala effekterna – kan inte med hjälp av modellberäkningarna förutses med någon högre grad av säkerhet.

Samtidigt som det alltså är svårt att bedöma verksamhetens påverkan på miljön, kan det ifrågasättas om den teknik som ska tillämpas – öppna kassar som inte ger möjlighet till någon uppsamling eller rening av foderrester och fekalier – utgör bästa möjliga teknik. Det är fråga om en i förhållande till andra utsläppskällor ansevärd mängd fosfor som släpps ut, och tekniken medger inte någon annan metod för begränsning av utsläppet än minskad produktion. Andra typer av verksamheter får tåla höga kostnader för att begränsa sina utsläpp; det gäller exempelvis utsläpp av avloppsvatten från industrier och hushåll.

Mot bakgrund av den teknik som valts, osäkerheterna i bedömningen av vilken miljöpåverkan som kan förväntas samt lokaliseringen av verksamheten till en avgränsad del av en insjö med naturligt låga halter av näringsämnen, kan en produktion av den omfattning som angivits i den överklagade domen inte tillåtas. Såsom det processuella läget är i Mark- och miljööverdomstolen ska därför länsstyrelsens samt GMs och LE Ms yrkanden om att fastställa miljöprövningsdelegationens beslut bifallas och den tillåtna produktionen bestämmas till vad som motsvarar förbrukning av högst 550 ton fiskfoder per år.

Recipientkontroll

GM och LE M har yrkat att recipientkontrollen ska innefatta minst en kontrollpunkt i Bergsviken. Yrkandet är visserligen framställt först efter det att tiden för överklagande av mark- och miljödomstolens dom gått ut, men Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det är fråga om en sådan utveckling och precisering

av deras huvudyrkande att det kan prövas inom ramen för detta mål.

Av villkor 21 i miljöprövningsdelegationens beslut framgår att det för verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som inkluderar kontroll av recipienten. Kontrollprogrammet ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening är det inte lämpligt att i tillståndet till verksamheten fastställa platsen för en av ett antal nödvändiga punkter för recipientkontroll. Det finns större förutsättningar för en god helhetsbild om tillsynsmyndigheten ansvarar för beslutet om kontrollprogrammet i alla delar. GMs och LE Ms överklagande i denna del ska alltså avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Roger Wikström, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården samt tf. hovrättsassessorn Elena Landberg, referent.

Föredragande har varit Louise Bengtsson.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-09-07
meddelad i
Östersund

Mål nr M 1944-14

KLAGANDE OCH MOTPART

Wangensten Fisk AB

KLAGANDE

1. Storsjön- Bergs Fiskevårdsområdesförening

2. RP

ÖVRIGA MOTPARTER

1. Länsstyrelsen Västernorrland
871 86 Härnösand

2. GM

3. L-E M

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen Västernorrland beslut 2014-06-25 i ärende nr 551-6493-12, se **bilaga 1**

SAKEN

Fiskodling vid Vattviken i Storsjön, Bergs kommun

Dok.Id 224305

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se	063-15 06 88	måndag – fredag 08:00-16:00

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen ändrar miljöprövningsdelegationens beslut enligt följande.

Wangensten Fisk AB ges tillstånd enligt miljöbalken att bedriva odling av fisk med en maximal årlig förbrukning av 849 ton fiskfoder.

Villkor 5

Utsläpp av totalfosfor från odlingen får som högst vara 4300 kg per år som begränsningsvärde. Beräknad enligt $L = P * (FK * C1 - CR) * 10$.

Villkor 6

Utsläpp av totalkväve från odlingen får som högst vara 37 000 kg per år som begränsningsvärde. Beräknad enligt $L = P * (FK * C1 - CR) * 10$.

2. Mark- och miljödomstolen avslår Storsjön-Bergs Fiskevårdsområdesförenings överklagande.
 3. Mark- och miljödomstolen avvisar RPs överklagande.
-

YRKANDEN M.M.

Wangensten Fisk AB har yrkat att mark- och miljödomstolen dels bestämmer den maximala årliga förbrukningen av fiskfoder till 849 ton, dels ändrar villkor 5 och 6 i paritet med denna ökade foderförbrukning. Bolaget har till stöd för sin talan anfört bl.a följande.

Enligt rapporten ” Beräkningar av fiskodlingspotential i södra Storsjön” den 6 maj 2013, författad av TH, Aquanord AB, uppgår den lägst beräknade fiskodlingspotentialen i södra Storsjön till 772 ton fisk, vilket motsvarar 849 ton foder. Miljöprövningsdelegationens (MPD) beslut begränsar bolagets möjlighet att slakta fisk i slakteriet året runt. Bolaget befärrar svårigheter att rekrytera personal om inte bolaget kan säkra produktion av slaktad fisk året runt och erbjuda fast heltidstjänst. Vidare medför begränsningen svårigheter att erhålla fasta kunder då dessa efterfrågar jämn leverans av slaktad fisk året runt.

Bolaget försöker säkerställa att så lite fisk som möjligt rymmer från odlingen. De rymlingar som påträffats på ca 30 kilometers avstånd från odlingen kan härröra från annan odlingsverksamhet i Storsjön eller från dammar med förbindelse med Storsjön vid översvämningar.

Storsjön-Bergs Fiskevårdsområdesförening har yrkat att mark- och miljödomstolen begränsar tillståndet till en årlig förbrukning av 200 ton fiskfoder med tidsbegränsning av tillståndet till fem års försöksverksamhet. Till stöd för överklagandet har föreningen åberopat bl.a. följande.

Det största hotet utgörs av rymlingar från odlingen. Billstaån, belägen ca 10 km från odlingen, ska förses med tre omlöp m.m. till en kostnad av 12 miljoner kr. En större mängd rymlingar vore förödande då vattenvägen därigenom öppnas till sjön Näkten som ingår i ett Natura 2000-område. I dagsläget återfinns rymlingar ca tre mil från odlingen. Föreningen har vidare iordningställt en fisktrappa i Hovermoån för fri fiskvandring upp i Högån som ingår i Brötarnas naturreservat. Det finns också anledning till oro för vattentäkterna i närområdet. Under försöksperioden ska

bolaget åläggas att genomföra vatten- och strömprover och en utvärdering av eventuell övergödning runt odlingen. Föreningen anser vidare att verksamhetsutövaren ska förpliktas att ställa bankgaranti för de skador som odlingen kan orsaka.

RP har yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver det av MPD beviljade tillståndet.

INKOMNA YTTRANDEN

Länsstyrelsen Jämtland har, med vidhållande av sina vid MPD lämnade synpunkter, tillagt bl.a. följande. Det strider mot Naturvårdsverkets Allmänna råd 93:10 att lämna hela odlingsutrymmet i en sjö till en enda aktör. Detta har inte beaktats av MPD i beräkningarna av produktionsutrymmet. Bolaget har angett att rymning av fisk inte kan förhindras. Detta medför att odlingen kontinuerligt kommer att tillföra regnbåge till vattensystemet även om arten inte kan reproducera sig. Det är svårt att förutse hur rymningarna kommer att påverka ekologin i vattensystemet. Risk finns för störningar dels av harrens reproduktion, dels av öringens födosök och val av ståndplatser. I vattensystemet finns mycket värdefulla bestånd av vandringsöring, bl.a. i Dammån, Storbodströmmen, Kvitsleströmmar, Semlaån, Billstaån och Semsån.

GM och L-E M har motsatt sig bifall till bolagets ändringsyrkande under anförande av bl.a. följande. I den ovan nämnda rapporten av TH uttalas helt korrekt att den lokala effekten av odlingen kan bli mycket större än vad beräkningarna anger. Den vattenkemiska provtagningspunkten ligger strax norr om fiskodlingen med relativt stort vattendjup och sannolikt rätt god vattenomsättning. Provtagningsstället kan knappast anses representativt för alla delar av området. Det är därför mycket viktigt att ett recipientkontrollprogram upprättas som visar vilken faktisk påverkan som tillförseln av fiskfoder får på vattenkvalitén och alg tillväxt i hela södra Storsjön, inte minst i Bergsviken.

DOMSKÄL

Inledningsvis konstaterar mark- och miljödomstolen att RP är bosatt vid Indalsälven ca 20 km nedströms älvens utlopp från Storsjön. Fiskodlingen är i sin tur belägen flera mil söder om älvutloppet. Med beaktande därav bedömer mark- och miljödomstolen att han inte är berörd av MPD:s beslut på sådant sätt att han har klagorätt enligt 16 kap. 12 § miljöbalken. Hans överklagande ska därför avvisas.

Vad sedan gäller Wangensten Fisk AB:s talan finner domstolen att bolaget åberopat sådana omständigheter som utgör tillräckliga skäl att ändra miljöprövningsdelegationens beslut i enlighet med bolagets yrkanden. Vid denna bedömning har domstolen särskilt beaktat Aquanord AB:s utlåtande ”Beräkningar av fiskodlingspotential i Södra Storsjön”. Av utlåtandet framgår bl.a. att utrymmet för fiskproduktion i södra Storsjön med god säkerhet bör kunna sättas till ca 700 – 800 ton år utan försämring av områdets ekologiska status med kvarstående utrymme för eventuellt tillkommande odling. Den del av Storsjön, för vilken fiskodlingspotentialen beräknats, utgör volymmässigt endast ca en femtedel av sjöns totala volym. Någon ytterligare fiskodlingsverksamhet än den nu aktuella bedrivs dock, såvitt känt, för närvarande inte i Storsjön.

Mark- och miljödomstolens bedömning enligt ovan innebär att fiskevårdsområdesföreningens överklagande inte kan bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 2015-09-28. Prövningstillstånd krävs.

Göran Simonsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Simonsson, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund samt de särskilda ledamöterna Sven Olof Gustafsson och Thure Mårtensson.